

Könsrelaterat våld kostar det svenska samhället 45,5 miljarder per år

KARTLÄGGNING

MÄNS VÅLD MOT KVINNOR - I VÄSTERNORRLAND

Anneli Okerman

KOMMUNFÖRBUNDET VÄSTERNORRLAND

Kommunförbundet; FoU Västernorrland

Järnväggsgatan 2

871 45 Härnösand

Tfn: 0611-55 54 00

E-post: info@kfvn.se

Författare: Anneli Okerman

Textredigering: Fredrik Kjellman Ölmerud, Anneli Okerman

Omslag: Anneli Okerman

Tryckår: 2020

ISSN: 1653-2414

FÖRORD

EIGE (European Institute for Gender Equality) uppskattar att kostnaderna för det könsrelaterade våldet i Sverige uppgår till 45,5 miljarder kronor årligen. I denna totalsumma inkluderas även kostnader för det könsrelaterade våld som män drabbas av (Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck SOU 2015:55). I summan ingår både direkta samhällskostnaderna för våldet och indirekta kostnader för förlorad livskvalitet. Det framgår också att verksamheterna som ska ge stöd till våldsutsatta kvinnor och barn, våldsutövare och det våldsförebyggande arbetet är kostsamma, men att det är mycket dyrare att inte utveckla arbetet, både för den enskilda som drabbas men också för samhället i stort. För att motverka detta krävs ett systematiskt arbete för att stoppa mäns våld mot kvinnor, vilket kan illustreras vid en fotbollsmatch där vi spelar om 45,5 miljarder. För Västernorrland som har 2,4% av Sveriges befolkning betyder det en kostnad på 1 miljard vilket motsvarar 4071kr per innevånare. I den illustrationen skulle Socialtjänsten motsvara målvakten och är därmed vara den sista aktören i kedjan av aktörer med uppgift att stoppa bollen från att gå i mål. Men Hur bra målvakten än är så går bollen statistiskt sett ändå in i mål med jämna mellanrum om resten av laget inte är med i matchen och bevakar sina positioner. Likt en fotbollsmatch kräver arbetet för att stoppa mäns våld mot kvinnor ett lagarbete. Många aktörer ska spela i takt med varandra, tillämpa strategier, bevaka sina egna men också andras positioner, hålla sig uppdaterade kring lagstiftning osv. Om inte hela kommunen arbetar övergripande, strategiskt och i takt haltar arbetet och risken för mål ökar. När väl kommunen i sin helhet arbetar så gäller det att balansera mot andra aktörer så som region, polis, samhället i stort.

För att skapa en hållbar kedja i ett bredare perspektiv behövs även extern samverkan vilket enligt Socialstyrelsen handbok om Våld (Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Socialstyrelsen, 2016) definieras som de aktiviteter som olika myndigheter måste bedriva gemensamt inom området. Det betyder att myndigheterna tillför specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper från respektive myndighet till en uppgift som ska utföras tillsammans.

Arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor utgår från det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är *att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.* För att ytterligare utveckla detta arbete har regeringen tagit fram en 10-årig nationell strategi (Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, SOU 2015:55) som i kombination med utvecklingsmedel syftar till att aktivera fler aktörer att hitta tidiga och förebyggande strategier, samverkansformer och kompetensutveckling som ska möta upp det stora behov som finns och som till stor del hamnar på samhällets yttersta ansvar nämligen kommunerna.

Som en del av länsstyrelsernas uppdrag i regeringens nationella strategi har berörda myndigheter i Västernorrland skapat en regional strategi som alla kommuner skrivit under. Denna regionala strategi klargör att var och en av de undertecknande myndigheterna ska arbeta frågan och i den framgår även vilka aktörer som berörs och som vilket ansvar respektive myndighet har. Det kräver dock en gemensam takt, en samordning, ett internt systematiskt arbete i den egna organisationen och en uthållighet. Till hjälp har framförallt kommunerna föreskriften SOSFS 2014:4 som tydliggör kommunens (och hälso- och sjukvårdens) ansvar för att utveckla och förstärka arbete med våldsutsatta. I föreskriften (2 kap 1 §) framgår kommunens ansvar för ett systematiskt kvalitetsarbete och att den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det ledningssystem som ska finnas innehåller de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs. En del av det arbetet är att klargöra var i organisationen som ansvaret för att utreda och ge stöd till våldsutsatta och barn som bevittnar våld ligger (3 kap 2 §). Det framgår även i föreskriften att även att kommunen bör göra en kartläggning (3 kap 7 §) för att analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som bevittnat våld svarar mot behoven i kommunen.

Med utgångspunkt från ovanstående faktorer har denna kartläggning varit möjlig att genomföra tillsammans med kommunerna.

Denna kartläggning ger en liten inblick i det arbetet som finns men skapar också många frågetecken för hur arbetet ska planeras inom kommunen, mellan kommun och andra aktörer samt kring utvecklingen av mellankommunal samverkan.

Avslutningsvis är det viktigt att lyfta fram att alla de fungerande delar i det systematiska arbetet så som samverkan, insatser, kompetens vilket är en god grund att bygga vidare på i arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor. I jämförelse över landet har Västernorrland goda förutsättningar i fråga om samverkan med Region, polis, länsstyrelse, FoU, Kommunförbund, Samordningsförbund, Barnahus, länets chefer på olika nivåer och alla nätverk. Därför går ett stort tack till alla medarbetare i Ånge, Härnösand, Örnsköldsvik, Sollefteå, Kramfors, Sundsvall och Timrå som avsatte sin dyrbara tid för att delta i denna kartläggning som jag fick äran att göra. Jag tackar också mina kollegor som har varit ett relevant stöd!

Härnösand, januari 2020, Anneli Okerman

SAMMANFATTNING

Syftet med denna kartläggning har varit att ge en bild av hur det systematiska arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor fungerar i Västernorrlands län och dess 7 kommuner. Kartläggningen utgår i huvudsak från föreskriften SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer samt den Regionala strategin för samverkan i Västernorrland (Regional strategi för arbetet mot mäns våld mot kvinnor/ våld i nära relationer i Västernorrland 2018–2021).

Kartläggningen visar att socialtjänsten har god kännedom om målgruppen våldsutsatta, att det finns utmaningar inte minst utifrån att ärendeantalet kraftigt ökar. Nedan följer redovisning av de områden som är väsentliga för att arbeta med problematiken på ett systematiskt sätt.

Samverkan: *För en väl fungerande samverkan på lokal nivå krävs struktur och tydlig styrning på alla ledningsnivåer. I strukturen ingår att ha en tydlig samordning, arbetsfördelning och rutiner för samverkan, internt och externt (SOSFS 2014:4 3 kap 9, 10 och 11 §§). Vikten av samordnarfunktioner på såväl strategisk som på operativ nivå framhålls som framgångsfaktorer även i en utredning av länsstyrelsen i Stockholm. (Rapport 2014:13).*

Kartläggningen i Västernorrland visar att det finns goda förutsättningar för samverkan och det fungerar till delar bättre externt än internt. Vid intervju-samtal uttalas en viss oklarhet kring vem i kommunen som äger frågan om våld, vem som ansvarar för vilken del i ärendeprocessen och om kommunen i helhet har en gemensam syn på våldet. Mellan grupper inom socialtjänsten upplevs det vara tydligare vem som ansvarar för vad i processen vilket medför en bättre förutsättning för att samverka.

Det framgår att kommunerna önskar att samverkan med regionen förbättras och regleras med avtal. Kommunerna uppger att de har placeringar och insatser till våldsutsatta och barn där de kan se att behovet av behandling av trauma är av största vikt för att kunna höja levnadsstandarden. Samverkan med polisen beskrivs mer handla om förtydligande gällande kontaktuppgifter och gemensamma insatser. Gällande orosanmälan kring barn som far illa lyfts behov av gemensam utbildning och förtydligande samt en rutin. Det gäller också användandet av SIP (samordnad individuell plan)

Kompetens: *Socialstyrelsen får regelbundna uppdrag av regeringen att ta fram kompetens- och metodstöd för bland annat socialtjänsten kopplat till*

ansvaret för våldsutsatta. NCK (Nationellt Centrum för Kvinnofrid) som har regeringens uppdrag att arbeta kunskapshöjande inom området uppdaterar informationen hela tiden och bygger regelbundet på med mer information och fler filmer som kan användas i utbildningssyfte.

Socialtjänsten i länet beskriver att de har god kunskap om målgruppen och handläggare har fått utbildningar under åren som underlättar vid handläggningen. Webbkurs om våld finns i flera kommuners introduktionsplan och i en kommun uppdateras den även varje år. Det uppges finnas ett behov av att länsstyrelsen håller i återkommande basutbildningar gällande särskilt sårbara grupper samt ger spetskompetens till vissa anställda som sedan kan vara sakkunniga i den egna organisationen. Socialtjänsten kan inte svara för övriga förvaltningars kompetens, vilket är synd eftersom andra förvaltningar generellt har lägre kompetens i frågan men en klar möjlighet till att upptäcka våldsutsatta personer. Det beskrivs som att det ofta gått väldigt långt när socialtjänsten väl är inblandad samt att de inte kan ha ett förebyggande arbete som främsta fokus vilket andra förvaltningar kan. Det finns en osäkerhet kring kompetensplaner för personalen. Vissa har någon uppgift om vilka utbildningar medarbetarna har deltagit i medan vissa aldrig har hört talas om en kompetensplan. Tydlighet kring vad exakt en socialsekreterare behöver för att klara sitt arbete efterfrågas också.

Systematiskt utvecklingsarbete:

Den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det finns ett ledningssystem för verksamheten. Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. Egenkontroll ska t.ex. bedrivas och utifrån resultatet av egenkontrollen ska de åtgärder som krävs vidtas för att säkra verksamhetens kvalitet. (Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2011:9, om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete). Att strategiskt och metodiskt arbeta med föreskriften ger en förutsättning till en bra verksamhetsutveckling som kan möta upp utmaningar och som kan skapa en långsiktighet i arbetet. I det ingår ett kvalitetsarbete och ett fokus på verksamhetsutveckling. Hela kommunen måste arbeta med frågan och insatserna ska systematiskt följas upp. Detta görs enklast om det finns en samsyn på problemet och om det finns en tanke med verksamheten. Därefter kan den systematiska uppföljningen ge svar på om insatsen ger rätt effekt och även vad insatserna kostar. Kommunförbundet kan bidra med ett förslag till indikatorer som kan följas upp och användas i det egna arbetet men också för att jämföra mellan kommunerna i Västernorrland.

Flera uttrycker i intervjuerna att de högre chefer och politiker inte har tillräcklig kunskap om frågan för att jobba systematiskt och våldsförebyggande.

Viktiga utvecklingsområden som lyfts under samtalen med kommunerna:

Stöd och behandling: Stödet till våldsutsatta är lagd på utredande socialsekreterare eller på kommunens öppenvård. Kompetensen varierar och för våldsutövare finns oklarheter om vem som ska ta emot och framförallt hur stödet ska se ut. Det finns också ett stort motstånd hos våldsutövarna att komma till behandling och socialtjänstens insatser behöver komma nära i tid av en akut händelse för att öka förutsättningen till förändringsarbete. Länets behandlare har ett behov att mötas och att få stöd från ledning i fråga om målgruppen. Det finns funderingar på vem som ska möta sexköpare för att jobba med ett förändringsarbete. Att arbeta med våldsutsatta fungerar bra utifrån motivationsarbete och gällande vuxna är det ofta mycket fokus på det praktiska.

Vårdnad och umgänge

Dessa områden är komplexa och kan ibland innebära att socialtjänsten inte har en samsyn på frågan. Det beskrivs vara sällsynt att socialtjänsten klargör alla delar av våldet och den våldsutsattas respons och ageranden utifrån det. Det kan annars leda till bristande dokumentation som i sin tur kan påverka rättsprocessen och ytterst domstolens beslut i negativ riktning för barn och/eller våldsutsatt.

Boende: *Likt resten av Sverige saknas det boende inom det kommunala boendet för att flytta personer mellan olika boendeformer men också att möta upp det akuta behovet. Många kommuner i Sverige är beroende av privata aktörer som har en hög prissättning och vissa håller låg kvalitet. Att placera en kvinna som också ibland har medföljande barn är kostsamt men kvinnan har också en stor förlust av livskvalitet som behöver bevakas. Det är oftast vid placering som det stora sociala arbetet börjar och det är tidskrävande och kräver kompetens och stöd.*

Sundsvall har ett boende att tillgå för att kunna utreda stödbehovet under lugnare former men också på hemmaplan. Andra kommuner har jourlägenheter att tillgå. Att hitta boende för att kunna flytta hem personer från HVB-hem är en stor utmaning.

I kontakter med andra län framgår att man i vissa fall har börjat hitta samverkansformer för att kunna hjälpa varandra och för att möta det stora behovet som finns. SKL har en sakkunnig som utreder frågan på övergripande nivå då detta är ett komplext problem.

Arbetsgivarens ansvar: *I Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2015:4) regleras arbetsgivarens ansvar för organisatorisk och social arbetsmiljö. Det är ett omfattande ansvar som reglerar vad arbetsgivaren ska göra för att förebygga ohälsa och arbetsskador orsakade av stress och hög arbetsbelastning. I flera andra kommuner i Sverige har våldsutsatthet en given del i medarbetarsamtalet och det finns handlingsplaner likt alkohol eller drogpolicy.*

I samtalen framkommer en stor ovisshet om huruvida kommunens egen personalavdelning arbetar aktivt med frågan om hur de som möter våldsutsatta och förövare mår. Alla kommuners socialtjänst efterfrågar hjälp med handledning, vissa med själva upphandlingen och andra med anordnandet. Handledare med sakkunskap är en bristvara i länet och därmed är behovet svårt att tillgodose.

Här kan det ur personalförsörjningssynpunkt vara viktigt att belysa och särskilt hänsyn till fenomenet sekundär traumatisering, sekundär vikarierande traumatisering och compassion fatigue. Det kan beskrivas såsom att våldet påverkar i flera led och för att möta det behöver arbetstagaren kompetens, stöd från ledning och chef samt handledning av sakkunnig handledare (Våld i nära relationer, socialt arbete i forskning, teori och praktik. Eveliina Sinisalo och Linn Moser Hällen, (*Våld i nära relationer*, 2018) Det handlar också om ett bemötande mellan klient och professionell samt mellan medarbetare och organisation. Att få ett stöd för detta arbete, samt att organisationen (hela kommunen) arbetar med samsyn och förståelse, beskrivs som avgörande för att orka med.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	10
<i>Syfte med kartläggningen</i>	11
<i>Kartläggningens huvudfrågor</i>	11
<i>Omvärldsbevakning</i>	12
<i>Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet</i>	13
<i>Metod</i>	14
<i>Urval</i>	14
<i>Intervjuer</i>	14
<i>Insamling av data</i>	14
<i>Begreppsdefinition</i>	15
Resultat	17
<i>Härnösands kommun</i>	17
<i>Kramfors kommun</i>	21
<i>Sollefteå kommun</i>	24
<i>Sundsvalls kommun</i>	27
<i>Timrå kommun</i>	31
<i>Ånge kommun</i>	35
<i>Örnsköldsviks kommun</i>	38
Resultat och analys	41
<i>SAMVERKAN</i>	41
<i>KOMPETENS</i>	42
<i>SYSTEMATISKT ARBETE</i>	43
<i>BOENDE</i>	43
<i>STÖD OCH BEHANDLING</i>	43
<i>LÄNSÖVERGRIPANDE BEHOV</i>	44
<i>ARBETSGIVARANSVARET</i>	45
Förslag till prioriterade områden för fortsatt arbete	46
sammanfattande förslag	50
SLUTORD	52
Bilaga 1:	53
<i>Skalfråga</i>	53
Referenser	54

INLEDNING

Kartläggningen skrivs utifrån ett verksamhetsutvecklingsperspektiv. Den ska ge dig som läser en inblick i det systematiska arbetet på lokal nivå i Västernorrland med stöd från riktlinjer från nationell nivå. Den kommer att belysa viktiga områden att utveckla och syftar till att ge tips på aktiviteter att jobba vidare med. Kartläggningen lyfter fram rösterna från de som arbetar närmast de mest utsatta och förhoppningen är att den bidrar till att underlätta för fler att hjälpa till i detta omfattande och komplexa arbete.

Figur 1. Översiktsbild mäns våld mot kvinnor

Figuren visar omfattningen av och olika former av mäns våld mot kvinnor och ger en överblick hur komplext arbetet är. Det är mycket svårt att bara arbeta med en del eftersom alla områden gränsar till varandra och en våldsutsatt person eller utövare av våld kan befinna sig i flera områden. När professionella ska arbeta systematiskt med frågan kan denna bild förklara komplexiteten i arbetet.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har träffat en överenskommelse med regeringen om att stärka jämställdhetsarbetet lokalt och regionalt 2018–2020. Överenskommelsen omfattar arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, könsstypning, tvångs-äktenskap, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Med

stöd av denna satsning har Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) i Västernorrland ansökt tillsammans med länsstyrelsen Västernorrland om medel under 2018–2020 där syftet är att stödja och stärka RSS i kvinnofridsarbetet utifrån regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Syfte med kartläggningen

Syftet med denna kartläggning är att belysa det systematiska arbete som pågår i Västernorrlands län och de utmaningar som finns i arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor. Detta med utgångspunkt från socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer. Det är också en förhoppning att kartläggningen ska belysa utvecklingsområden som länets kommuner behöver utveckla för att förstärka arbetet.

Kartläggningens huvudfrågor

I kartläggningen har allt arbete utgått från två huvudfrågor. Dessa är:

Hur fungerar det systematiska utvecklingsarbetet med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i länets kommuner?

Vilket stöd behövs från länsnivå?

Dessa frågor kommer att utgöra grunden för kartläggningen, och besvaras i en sammanfattande diskussion.

Omvärldsbevakning

Internationella rapporter och svensk forskning och erfarenheter ger en bild både av vilka brister som finns i det svenska arbetet och vilka metoder som är verksamma och hur ett effektivt arbetssätt skapas. Nedan följer några sammanställningar och granskningar.

Sammanfattning av fyra rapporter

Kvinnofridsbarometern 2017 visar att kvinnofridsarbetet i många av landets kommuner fortfarande inte är prioriterat eller strukturerat. Det brister i skyddsinsatser och stöd till kvinnor och barn, samt i arbetet med att få förövare att sluta utöva våld. Det handlar om brister i mätbara mål, bristande kartläggning av våldet, brister i systematisk uppföljning av våldet och vikten av medarbetarens kompetens. Stödet är av varierande kvalitet och omfattning. Det finns brister i att belysa barnens utsatthet och arbetet med förövare är inte förankrat och strukturerat. Det behövs mer fokus på särskilt sårbara grupper för att möta upp deras dubbla eller ibland flerdubbla utsatthet.

Bristen på långvarig, psykologisk traumabehandling för offer för sexuella övergrepp och personer utsatta för våld i nära relationer lyfts fram. Gällande utsatta för sexuella övergrepp lyfts även bristen på krisbearbetning och stöd i övrigt. Barn som upplevt våld i sin familj måste uppmärksammas mycket mer. Vidare lyfts bristen på tillgång till stöd och behandling för barn som upplevt våld i sin familj, till exempel behandling för trauma och PTSD.

GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) som en del av Europarådets arbete med att följa upp situationen kring mäns våld mot kvinnor i Europa lyfter i sin rapport fram det stora behovet av riskanalyser och av kunskaper om våld hos familjerätten och tingsrätten rörande frågor om umgänge, vårdnad och boende i dessa ärenden.

Det finns en brist på samsyn och samverkan mellan professioner, till exempel socialtjänst och hälso- och sjukvård. GREVIO riktar en stark uppmaning till svenska myndigheter att fortsätta arbetet med att bygga upp och utveckla strukturer för samordning och samverkan inom området.

IVO:s (Inspektionen för Vård och Omsorg) granskning av kommuner i Norra delen av Sverige gällande arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnar våld visar att lagstiftningens krav inte följdes i alla kommuner vilket innebär en fara för rättssäkerheten. Det var stora skillnader mellan kommunerna både avseende kompetens inom området och kvaliteten i arbetet.

Socialnämnderna saknar ofta kunskap om att de är skyldiga att utreda ansökningar även från personer som inte är bosatta i kommunen.

Det saknas genomförda skyddsbedömningar i förhandsbedömningar och utredningar vilket kan innebära att barnets behov av akut stöd och skydd inte framkommer. I andra fall handlar det om att skyddsbedömningar inte genomförts i tillräcklig omfattning eller att de inte har dokumenterats.

Socialstyrelsens Öppna jämförelser visar att kommunerna har en kunskapsbaserad verksamhet men att rutiner för att säkra skolgången för barn i skyddade boenden samt för att upptäcka våldet inom olika målgrupper är utvecklingsområden.

Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet.

SKR (då SKL) tog 2016 fram 5 framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet och sammanställde dessa i en rapport. (Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet, ISBN 978-91-7585-398-7). Följande 5 faktorer lyfts de fram:

1. Många vägar in:

Det handlar om att tidigt nå våldsutsatta och våldsutövare genom exempelvis låga trösklar och att personalen ställer frågan om våld.

2. Direkt och adekvat stöd och hjälp:

Det handlar om att agera snabbt och ta våldsutsattheten på allvar. Det kan handla om att skapa specialistverksamheter eller att det finns handläggare med specialistkompetens vilket skapar tydliga ingångar.

3. Integrera kvinnofridsarbetet i ordinarie strukturer:

Det handlar om att prioriteras politiskt och i chefsleden samt att arbetet bedrivs i ordinarie styrsystem.

4. Samverkan med andra samhällsaktörer:

Samverkan är en avgörande del för ett funderande stöd och det är därför viktigt att klargöra roller, ansvar och befogenheter internt och externt.

5. Nationellt stöd:

Det krävs ett nationellt stöd som också samordnas för att underlätta det systematiska arbetet. Det bör också finnas samordnare mellan nationell, regional och lokal nivå.

Metod

Urval

Uppdraget att kartlägga arbetet i länet är ett av målen i SKL:s treåriga kvinnofridssatsning inom RSS strukturen. IFO-cheferna informerades om att en kartläggning skulle göras utifrån de pengar som söktes och de förmedlade kontakt med de som ansågs vara lämpliga att svara på hur arbetet går.

Intervjuer

Totalt genomfördes åtta intervjuer med 31 personer. Sju av intervjutillfällena genomfördes som gruppintervjuer och en intervju genomfördes digitalt genom att deltagaren skrev sina svar och skickade in via e-post.

➤ Åtta intervjuer

- Sju grupper
 - En via mejl
- } kommunerna fick själva utse relevanta personer

Tabell 1. Översikt vilka funktioner deltagare i studien hade i sin kommun.

Befattning	Antal personer
Verksamhetsutvecklare	1
Verksamhetschef	4
Samordnare	2
Enhetschef	10
Handläggare	7
Behandlare	3
Ärendehandledare	4
Totalt	31

Insamling av data

Under perioden april till augusti genomfördes intervjuer med representanter i länets alla sju kommuner. Ett material skickades ut som användes som ett underlag för samtal i frågan. Underlaget bestod av tre delar: **Omfattning av ärenden, Samverkan och systematiskt arbete.**

Omfattning av ärenden handlar om antal ärenden/år, hur många som är barn, antal ärenden rörande hedersvåld, prostitution och människohandel.

Samverkan frågar efter vilka aktörer som kommunen samverkar med. Hur löser kommunen boende och skydd? hur fungerar orosanmälningar från andra aktörer? Vilken intern och extern samverkan finns

Systematiska arbetet berör vilka metoder kommunerna arbetar med. Andra områden är systematiska riskbedömningar, systematisk uppföljning samt frågor som; får barn en egen handlingsplan, om det finns insatser för förövare, om det finns handlingsplan.

Under samtalen lyftes även många frågor och synpunkter kring **kompetens** samt **stöd och skydd** för de utsatta varför dessa områden också redovisas nedan.

Avslutningsvis användes en skattningsskala där deltagarna fick lämna en sammanfattande bedömning av hur arbetet i kommunen fungerar. Frågan som ställdes var ”Arbetet utifrån den nationella- och den regionala strategin hur skulle du skatta att det går med arbetet i din kommun?” På den 10-gradiga skalan motsvarade värdet 10 att arbetet bedömdes vara helt i fas, tillräcklig bemanning, handlingsplaner och ledningssystem i fas, jobbar med systematisk uppföljning, insatserna är utvärderade mot klienternas behov, all personal har rätt utbildning, det finns kompetensplaner för personalen, extern och internt ansvar för samverkan finns förtydligats, boenden finns till alla som behöver osv. Värdet 0 (noll) motsvarade motsatsen.

Begreppsdefinition

Nedan finner ni några begreppsdefinitioner av ord som används i kommande text.

FREDA- är ett riskbedömningsverktyg som Socialstyrelsen har arbetat fram.

PATRIARK- en bedömning av risk för hedersrelaterat våld, framtagen av privat aktör

SARA:sv och SARA – V3- bedömning av risk för partnervåld, framtagen av privat aktör.

MI- Motiverande Intervju- vilket är en metod för förändringsarbete.

MVP- Mentors in Violence prevention. MVP är en lektionsserie för skolan, med målet att stoppa och förebygga mäns och pojkars våld. Elever och lärare lär sig att ta ansvar för varandra och säga ifrån om de ser eller hör våld och kränkningar.

PTSD- posttraumatiskt stressyndrom. Vanligt vid upplevt trauma och något som de flesta våldsutsatta samt barn som bevittnat våld utvecklar.

TRAPPAN-är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj. Är utvecklat Rädda barnen på 1990-talet.

ATV- Alternativ till våld, ett sätt att möta våldsutövare.

RESULTAT

Nedan följer en sammanfattning av de samtal som genomförts i kommunerna avseende hur arbetet bedrivs i länets kommuner.

I några av kommunerna genomfördes intervjuer vid olika tillfällen. Deltagarna vid respektive tillfälle fick skatta på skalan, därav att några kommuner har fler än ett skattningstillfälle. Se exempelvis Kramfors 1 och Kramfors 2.

Figur 2. Deltagarnas skattning av hur arbetet fungerar i deras kommun.

Det kan nämnas att gällande stöd och skydd är alla kommuner anslutna till Barnahus, vilket också lyfts av alla som en resurs att tillgå.

Härnösands kommun

Omfattning

Härnösand har sedan 2012 registrerat ärenden rörande vuxna våldsutsatta genom Netigate. Därmed finns mycket data att jämföra med. Enhetschefen kan därmed följa trender genom statistiken samt välja variabler som är användbara. Gällande barn och unga finns inte samma statistik utan det följs i den mån det går i verksamhetsprogrammet Procapita. Där är det svårare att följa våldet och barnets utsatthet för våld kan finnas under flera olika orsakskoder, oftast under kategorin oro för barn. Viss statistik kring Barn finns att hämta via Barnahus.

När det gäller prostitution och människohandel upplevs det inte någon ökning när det gäller unga.

Samverkan

Externt

I intervjun framkommer det att Härnösand upplever att gott samarbete med skola, polis, regionen. Deras samverkan med polisen har försämrats på grund av Polisens omorganisation med de upplever samverkan i stort som bra och att det snarare handlar om att påminna varandra om respektive ansvar för att bli bättre tillsammans.

Internt

Det finns handlingsplan för heder och våld inom skolan. Socialtjänst och skola har tagit fram rutiner för samverkan och upptäckt av våld.

Systematiskt arbete

Personalen upplever att de inte hinner med strategiska arbetsuppgifter så som att jobba med handlägningsrutiner eller planera verksamheten på lång sikt. En fara just nu är Härnösands kommuns ekonomi, med sparkrav vilket krockade med behovet av att möta den ökade handläggningen som är relaterat till våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtyck. Detta upplevs som oroande då det inte finns några indikatorer på att våldsutsattheten minskar utan snarare ökar.

Statistik såsom öppna jämförelser används för verksamhetsförbättringar i den utsträckning det känns aktuellt. Till viss del används systematisk uppföljning men inga brukarundersökningar görs utan det är tjänstemännens bedömning av uppnådda mål.

Kompetens

Härnösand har länge arbetat aktivt med frågan om mäns våld mot kvinnor och i kombination med låg personalomsättning behövs inga basutbildningar.

Socialtjänsten har som policy att alla medarbetare ska gå webbutbildning om våld samt att de internt utbildas i Webbutbildningens gruppspar. Däremot önskar socialtjänsten mer spets- och fördjupningsutbildningar. Detta för att stimulera de som arbetat ett tag. Gällande en resursbank i länet så önskar Härnösand inte detta. De har inget intresse av en sådan lösning utan vill gärna låta några spetsutbilda sig men att de sedan intern utbildar i den egna kommunen, inte i hela länet. Härnösand har ett systemiskt tänkande kring kompetensförsörjning och försöker kompetensutveckla alla så att de får en samsyn i frågan.

Gällande de länsövergripande utbildningarna önskar socialtjänsten kunna utbilda internt i frågan om Heder, men att få regionalt stöd gällande basutbildning kring särskilt sårbara grupper, prostitution och människohandel samt att det önskas mer stöd gällande våldsutövare.

Härnösand har en kompetensplan deltagande i kurser dokumenteras på varje anställd därmed täcks ett basbehov för att kunna klara deras dagliga arbete.

Stöd och skydd

- **Resursteamet:** Familjebehandling, fältarbetare och stöd till vuxna.
- **Boende:** Jourlägenheter både för män och kvinnor.
- **Kvinnojouren:** finns och används.
- **Stödsamtal** via handläggare för vuxna våldsutsatta.

I Härnösand finns en specifik handläggare med ansvar för våldsutsatta vuxna. Hon samarbetar tätt med handläggare på enheten för barn och unga om det finns barn i familjen. Ansvaret för den externa och interna samverkan ligger på henne om det inte handlar om strategisk nivå. Handläggaren för vuxen tar emot och oftast är då våldet redan definierat. Därefter sker utredning enligt FREDA beskrivning och även FREDA farlighetsbedömning för skyddsbedömning. Handläggaren utreder och kan därefter tilldela sig själv som insats för vidare stödsamtal. Samtalen är både stödjande och innehåller praktiska mål samt bearbetande samtal framförallt med MI och lösningsfokuserad grund.

Handläggaren för vuxna våldsutsatta har ett extra uppdrag att internutbilda och stödja andra enheter i frågan om våld. Detta görs tillsammans med handläggare på Barn och unga som också har en tjänst med särskilt fokus på våldsutsatthet. I samtal framkommer att det finns en riskfaktor för hög arbetsbelastning och sårbarhet då handläggaren för vuxna våldsutsatta arbetar ensam med målgruppen och att ärendemängden ökat. I och med detta framkommer en önskan om ökat behov av handledning eller annat kollegialt stöd.

Gällande barn och unga finns en handläggare på utredning som har extra ansvar att vara sakkunnig om våldsutsatthet till sina kollegor. Han utbildar internt och har ett extra fokus på handläggningen av våldet. Gruppen jobbar efter idén att mottagningen inte ska ta ärendet längre än nödvändigt utan snabbt övergå till utredande handläggare. Tanken med det är att förändringsfönstret inte är öppet så länge och det är lättare att skapa förändring om utredande handläggare varit med så tidigt som möjligt. Det finns även en tanke

om att familjen ska få direktstöd med en barnhandläggare, barnet får stöd via TRAPPAN, den vuxne får stöd via vuxenhandläggaren.

Båda enheterna upplever en samsyn kring vad våld är och hur man ska hantera ärendet. Detta tror man beror på att de träffas och arbetar med frågan och öppnar för diskussion.

På en övergripande strategisk nivå har kommunen tillsatt en särskild tjänst som jobbar nära kommunledningen.

Framgångsfaktorer: Att det finns systematisk uppföljning inom vuxen och att insatserna är utvärderade. Det finns kompetensplaner och all personal på IFO har utbildning inom våldet. Den externa och interna samverkan fungerar bra och det finns boenden.

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: Det är viktigt att det finns tillräcklig bemanning, att vara underbemannad är en riskfaktor. Handlingsplanerna behöver revideras och ledningssystemet behöver utvecklas och det måste finnas budgeterade medel för insatserna.

Länsövergripande stöd önskas till: Att länsstrategi efterlevs i kommunerna, tillgång till fortsatta utbildningsinsatser men mer fördjupning, och fortsatt stöd via nätverk.

Kramfors kommun

Omfattning

Det finns ingen information kring detta.

Samverkan:

Samverkan med polisen varierar, de gör ibland egna bedömningar som egentligen tillhör socialtjänsten samt att det briser i sin anmälningsskyldighet (orosanmälningar). Vid hembesök är det ibland möjligt att få stöd men det beror på vem som arbetar. Personskyddet fungerar bra och det finns god kännedom om vem man ska kontakta.

Samverkan med skolan har ett avtal KRAMUS och det finns ett upptäckarsystem. Det fanns också ett projekt som ger möjlighet att vara på förskolan för att arbeta mer förebyggande men detta har runnit ut i sanden.

Samverkan med hälsocentralerna fungerar bra och där finns en förtur om man nämner att man är våldsutsatt. Socialsekreterare följer med till hälsocentralen som stöd. Det är svårt att få kontakt med BUP.

Skolan jobbar med Machofabriken och MVP, De får årlig utbildning men oklart om det utvärderas.

Samverkan internt upplevs fungera och det finns en särskild arbetsgrupp Samordnare håller och den är uppskattad. Den bidrar till att frågan om våld kommer upp på agendan och det finns utrymme att samtala om det dagliga arbetet och eventuella behov av förbättringar.

Systematiskt arbete

Netigate har funnits på vuxen fram till 2017 men inte nu. Och inom barn och unga används BBIC och den delen som är utvecklad för uppföljning.

Kompetens

Det har varit basutbildningar inom våldet och flera har gått webbkurs om våld, dock finns inget beslutat om att den ska användas systematiskt. FREDA utbildning har erbjudits.

Stöd och skydd

- **Öppenvård:** Familjecentralen förstärks för att arbeta förebyggande och Familjecentrum tar emot beviljade insatser och servicesamtal. De tar även emot våldsutövare. Trappan används till barn som bevittnat och eller utsatts för våld.

- Det finns även insatser i form av kontaktperson samt boendestöd.
- **Boende:**
- **Kvinnojouren:** Det finns en kvinnojour och det behövs ett avtal mellan aktörerna för att formalisera vad stödet ska bestå av.
- **Handläggare:** Sedan januari (2019) arbetar tre personer med våldsutsatta vuxna samt socialpsykiatri. Tanken är att minska sårbarheten i att vara ensam handläggare. Det finns ett beslut att alla ska ställa FREDA kort frågor i syfte att upptäcka våldet men det är oklart om alla verkligen gör detta. De har fått utbildning I FREDA, Patriark men det har varit personalomsättning vilket gör att det blivit en kompetensförlust.
- En hög arbetsbelastning har medfört en väntetid att utreda barn.

Framgångsfaktorer: Cheferna har erfarenhet av socialtjänst vilket underlättar arbetet och underlättar uppdraget med våldsutsatta och våldsutövare. Detta ger en tydlig riktning att arbeta utifrån. Beviljade insatser fungerar, det finns kunnig personal och en samsyn kring definitionen om våldet hos handläggarna vilket är viktigt. Det operativa nätverket möjliggör att handläggare kan utbyta erfarenheter och ger ett kollegialt stöd. Kramfors kommun använder pengar till att utbilda personal och kreativt tänkande uppmanas samt att det finns stöd i material på internet och nationellt. Att det finns en samordnade roll vilket ger ett signalvärde att frågan är viktig och det underlättar arbetet för socialtjänsten. En viktig framgång som lyfts fram i personalgruppen är ”*vi kan reparera många relationer*”.

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: Samverkan mellan de olika förvaltningarna behöver förbättras samt marknadsföringen till medborgarna. Det behövs ett medborgaravtal där vi förtydligar arbetsroller och kontaktvägar med polisen. ”*Exempelvis en lapp om att socialtjänsten ringer upp, en instruktion kring vart polisen ska ringa, framförallt utanför ordinarie arbetstid*”. När det gäller arbetet med utövare behövs mer utbildning, en tydlig tanke kring målgruppen och ett länsgemensamt stöd för behandlare som arbetar med våldsutövare och våldsutsatta. Cheferna är mer närvarande för att samtal kring verksamhetens behov, samsyn kring våldet, mål för arbetet samt att de har en samsyn mellan varandra. Skapa arenor mellan enheterna regelbundet för att få kollegialt stöd samt att kunna planera tillsammans. ”*Vart ska det praktiska stödet till våldsutsatta kvinnor ligga?*”

Länsövergripande stöd önskas till: kompetensutveckling, kunskapshöjning och metodstöd. Samordna och skapa arenor att träffas och utbyta erfarenheter. Stödja chefer och handläggare med ett mer lokalt fokus än nationella stödlinjer. Omvärldsbevaka och återkoppla det viktigaste. Utreda möjliga utvägar för att lösa boendefrågan. Hjälpa kommunerna med ett

uppföljningssystem som är individuellt men som också har några indikatorer som gäller alla och som därmed kan jämföras.

Sollefteå kommun

Omfattning

Socialtjänsten ser en ökning av ärenden gällande våld i nära relation eller med våldsinslag. Äldreomsorgens myndighetsutövning har inte haft fokus på att upptäcka våldsutsatthet och känner att det behövs utbildning för verkställarsidan för att upptäcka våldsutsatta. Gällande hedersrelaterat våld och förtryck har det ökat under åren och i bästa fall har det stannat upp i perioder men inte minskat. Erfarenheten är att många ungdomar placerades tidigare år och integrationshandläggare kan se en effekt av dessa placeringar i form av att flera familjer valt att flytta från kommunen då det ryktas om att familjerna känner oro att socialtjänsten tar deras barn. Flera familjer har valt att flytta under pågående etablering vilket är ovanligt. Inget ärende gällande prostitution och människohandel.

Samverkan

Det interna och externa samverkansansvaret är i dagsläget inte förtydligat. Samverkan internt behöver utvecklas och kartläggas via processkartor. Det finns rutiner som till viss del förklarar vem som ska göra vad men de är under översyn tillsammans med resten av materialet i STORKEN (ledningssystemet). Det finns ett behov av att jobba med en samsyn kring våldet, bedömningar och kommunens processer i frågan.

På integration har en person anställts som screenar personerna för PTSD. Det är en stor målgrupp som framkommer och kommunen har svårt att möta det behovet.

Det finns en ledningsgrupp socialtjänst och skola som tar upp frågor som kräver samverkan och dit en arbetsgrupp kan lägga ett specifikt problem som behöver belysas.

Samverkan med polis och skola fungerar bra, men det finns ett utvecklingsbehov gentemot regionens enheter. Samarbetet med Kvinnojouren rullar på men det finns ingen överenskommelse.

Det önskas en koordinator för arbetet med våld i nära relation som jobbar för att nå skolan och förskolan i ett förebyggande arbete men också för att kartlägga vilken ny kompetens och stöd de behöver.

Systematiskt arbete

Ledningssystemet är uppbyggt för att systematiskt följa upp verksamhetsdelarna men i dagsläget är det inget prioriterat område. Det finns lite statistisk

för vuxen i procapita men för barn tenderar det faktum att barnet varit utsatt för våld ”tappas bort” i systemet. Netigate eller likande finns inte i verksamheten och öppna jämförelser används inte i verksamhetsutvecklande syfte. Det finns en önskan att lägga fokus på brukarnas upplevelser av insatserna utöver genomförandeplanerna.

Det finns funderingar på vem som följer upp den regionala strategin.

Kompetens

I kommunen finns det kompetensplaner och i introduktionsplanen står det att personen ska genomgå Webbutbildning om våld. Detta anses vara en bra basutbildning. Övriga delar av kommunen hänvisas till samma bas. Det är några som gått FREDA utbildare men det har inte funnits tid att förbereda och hålla i dessa utbildningar internt.

FREDA används och även till delar Patriark och SARA, utöver dessa är det MI som används i förändringsarbete.

Det finns önskemål om fördjupning kring hedersvåld och att arbeta länsövergripande i samverkansform med riskbedömningar. Att få kunskap från gränspolis, åklagare, polis och socialtjänst i något forum.

Stöd och skydd:

- **Öppenvårdsteamet:** Familjebehandling, fältarbetare och stöd till vuxna och barn.
- **Socialtjänsten:** I dagsläget är det vuxenheten som handlägger alla ärenden gällande vuxna våldsutsatta. Ekonomiskt bistånd använder FREDA kort frågor och i undantagsfall kan de utreda om Vuxen inte har tid. Vuxen har sedan många år varit underbemannade vilket medfört att Barn och Unga samt ekonomiskt bistånd ibland har handlagt vuxenärenden.
- Det är svårt att hitta bra och säkra tolkar.
- Hemsidan är till delar uppdaterad för att öka tillgängligheten.
- Sollefteå har en arbetsgrupp för frågan om våld och som arbetar med uppdatering av rutiner och riktlinjer samt andra uppdrag som Styrgruppen ger denna grupp. Utöver detta har man under 2019 valt att anställa en koordinator för våld i nära som har ett specifikt utformat uppdrag med mål som ledningen har satt ihop och som ska jobba strategiskt övergripande.
- **Öppenvård:** Det finns två behandlare som arbetar med våldsutövare samt en behandlare som arbetar med våldsutsatta. Behandlarna är utbildade med grund av ATV samt att två av dem har Steg 1 KBT, Ur

ett barnperspektiv finns Trappan, KIBB. Öppenvården serverar alla enheter.

- **Boende:** Sollefteå kan se att placeringarna har medfört ökade kostnader gällande skydd och boende. Det är många dygn och vissa är livslånga andra skulle kunna flytta hem om det fanns bostäder i kommunen men främst i annan kommun. Skyddet skulle tillgodoses av en flytt från hemkommunen. Det finns också några jourlägenheter som har använts.
- Kvinnojouren har placeringar via socialtjänsten och finansieras till delar av bidrag därifrån.
- Vid skydd placeras personerna via externa aktörer.
- Det är svårt att hitta boende för målgruppen våldsutsatta kvinnor med missbruksproblematik.

Framgångsfaktorer: Ledningssystemet STORKEN som ger en samlad plats för rutiner, riktlinjer och viktigt material. Det finns också en arbetsgrupp som jobbar fokuserat med det systematiska arbetet kring våld i nära relation och som har representanter från socialtjänstens olika delar. Samverkan internt fungerar tack vare kommunikation mellan grupperna. Äldreomsorgen och delar av funktionsstöd har fått utbildning under 2018 vilket stärker upptäckten av målgruppens behov. Det utförs ett bra utredningsarbete och medarbetarna löser problem oavsett organisatoriska svårigheter exempelvis att vuxen har varit underbemannade.

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: Samverkan skulle möjliggöras bättre om enheterna tillhörde samma organisation dvs att ekonomiskt bistånd och öppenvården flyttas tillbaka till IFO. Den nya lathunden ska sammanställas och beslutas i styrgruppen. Det behövs hjälp med boendefrågan och att nya samverkansarenor kommer i stånd. Verkställigheterna behöver gå Webbutbildning om våld för att bredda kunskapen och nå våldsutsatta.

Länsövergripande stöd önskas till: Boendeproblemet i kommunen behöver få en hållbar lösning, kanske tillsammans med andra i länet. SFI behöver bjudas in till olika utbildningar och samhällsorienteringen ses över inklusive att ta med sjuksköterskorna i större omfattning. Det finns ett behov av att hitta en gemensam riskbedömning polis, socialtjänst och åklagare.

Sundsvalls kommun

Omfattning

Via procapita kan samordnaren på Stödcentrum se en ökning i ärenden och prognosen säger att om detta fortsätter så är det en dubblering av ärenden 2019 jämfört med 2018.

Gällande målgruppen som utsätts för hedersvåld har den varit konstant. Den tendens som representanterna ser är att dessa ärenden är mer renodlat våld och att informationen sprids mun till mun om var man kan få hjälp och stöd.

Stödcentrum har haft ett ärende som placerats gällande prostitution och människohandel.

Samverkan

Det interna och externa samverkansansvaret är i dagsläget inte förtydligat men gruppen anser att det ligger på vuxenhandläggarna. Samverkan upplevs som bra inom kommunen och att de har en gemensam syn på vålds begreppet.

Sundsvall upplever att gott samarbete med skola, polis. Polisen har en lathund i sin operativa del där det står hur de ska gå tillväga för att kontakta socialtjänsten. Sundsvall hade önskat ett förtydligande kring hur regionen arbetar med sin samverkan. Det finns exempelvis många klienter med PTSD som inte får hjälp via regionen och som inte stödcentrums personal har möjlighet att stödja. Det finns också ett intresse av att förstärka arbetet med exempelvis en referensgrupp kring ärenden likt Barnahus. Dock ej att gruppen handlägger utan att representanterna i den träffas och reflekterar över vad som behövs mer övergripande.

Den regionala strategin behöver utvärderas och uppmärksammas på politiker- och socialchefsnivå för att kunna skapa överenskommelser mellan aktörerna.

Systematiskt arbete

Stödcentrum arbetar just nu med sin verksamhetsberättelse. Det finns inget systematiskt uppföljningsarbete utan exempelvis ärendemängd kan på vuxen tas ut via procapita.

Netigate används inte i dagsläget men det finns ett intresse av att använda statistik om exempelvis Kommunförbundet kan presentera ett underlag som kommunen därefter kan anpassa till egen verksamhet.

Barn och unga använder Netigate men det är svårt att följa ärendet och att lägga in som rutin. Viss statistik finns i samband med det som Barnahus kan presentera.

Öppna jämförelser har inte använts för att följa upp verksamheten. Det finns också ett önskemål att systematisera brukarnas röst för att utvärdera det egna arbetet. Idag kommer det samtal med feedback men det är svårt att dokumentera och därmed svårt att samla ihop och analysera.

Sundsvall står inför en omorganisation och nu försöker man lyfta barnets roll genom myndigheten. Att lyfta fram barnets röst och att barnet har en trygghetsperson som följer med för att minska kontaktvägen. Samma tanke finns gällande vuxna då våldsutsatta personer har extremt många kontakter. Önskan finns om ett snabbspår från Barnahus till BUP och även in till vuxenpsykiatri.

Kompetens

Många som arbetar på stödcentrum har lång erfarenhet av myndighetsutövning. I kommunen finns kompetensplaner och i introduktionsplanen står att personen ska genomgå Webbutbildning om våld. Detta anses vara en bra basutbildning och ska enligt riktlinje upprepas vart annat år enligt introduktionsplanen. Övriga delar av kommunen hänvisas till samma bas inklusive att de kan ringa till stödcentrum om råd i frågor som rör våld. Det finns ett introduktionsprogram för alla nyanställda och där har stödcentrum en roll att föreläsa om våldet.

FREDA används och även till viss del Patriark och SARA. MI är den främsta utbildningen utöver dessa i arbete med förändring.

Stödcentrum önskar fördjupad kunskap då man anser att basen är tillgodosedd. Eftersom många som arbetar med våldet möter svårt traumatiserade personer önskas en koppling till detta. Det önskas även gemensam handledning för att motverka sekundär traumatisering.

Stöd och skydd:

- **Öppenvårdsteamet:** Familjebehandling, fältarbetare och stöd till vuxna.
- **Stödcentrum:** handlägger alla våldsärenden för vuxna och tar emot, utreder, beviljar insats och utför stödsamtal. Handläggaren följer klienten genom processen. Här sitter också en person som arbetar med

våldsutövare. Det har också tillsatts en samordnartjänst som ska arbeta med strategiska frågor men som också hjälper till operativt. Stödcentrum har haft ett ärende som placerats gällande prostitution och människohandel. De har deltagit i polisens arbete för tillslag men då gav det inget resultat. Sundsvall är en kommun som är aktuell för målgruppen och socialtjänsten behöver ha kunskap om detta. Eva Norlin som är Regionskoordinator kommer att träffa kommunledningen och informera om läget och ansvaret som åligger kommunen.

- **Boende:** Sundsvall har ett boende i en fastighet där det finns 4 lägenheter och ett gemensamhetsutrymme. Det är inget skyddsboende men det kräver Tagg för att komma in så det är inget onödigt spring i fastigheten. I källaren håller kommunens missbruksbehandling till vilket innebär att det finns personal nattetid som de boende kan ringa till vid behov. Under dagtid kan de ringa sin socialsekreterare. Detta är en form av *mellan boende* antingen för att flyttas vidare (exempelvis en placering) eller när personen kommer hem från en placering och ska till eget boende. Att detta boende finns möjliggör säkrare bedömningar om placering då det skapar lite tid. Det finns likt alla andra län en svårighet att få bostäder för målgruppen. Stödcentrum hade önskat att politikerna jobbar med frågan gentemot det kommunala bostadsbolaget för att skapa ett snabbspår då vissa placeringar skulle kunna avslutas om personen hade ett eget boende.
- Samarbetet med kvinnojouren fungerar bra och kvinnojouren utför till delar socialtjänst.
- Vid skydd placeras personerna via externa aktörer.
- Det är svårt att hitta boende för målgruppen våldsutsatta kvinnor med missbruksproblematik.

Framgångsfaktorer: Att det finns bra interna rutiner exempelvis att en klient ska få kontakt samma dag den ringer, att vid akuta lägen prioriteras dessa högst, att mottagningstelefonen flyttas runt bland kollegorna så man har en dag var. Samordningsrollen innebär att hon kan vara med i ärenden samtidigt driva de systematiska frågorna. Boendet medför säkrare bedömningar av insatser då det skapar extra tid för detta. Samverkan fungerar och verksamhetsplanen är på gång. De nya lokalerna är en viktig del i mottagandet av målgruppen. Personalen träffas en gång i månaden och pratar om hur de mår och vilket stöd som eventuellt behövs.

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: Samverkansrutiner internt och externt behöver formaliseras och verksamhetsplanen behöver bli klar. Den kommunala handlingsplanen för hela kommunen behöver fokus från ledning. Den systematiska uppföljningen behöver komma igång.

Länsövergripande stöd önskas till: Önskvärt med ett avtal med regionen gällande samverkan utifrån regional strategi kring att ge målgruppen bättre och effektivare stöd. Bland annat bör psykiatri och kvinnoklinikerna bli mer delaktiga och kanske kan det skapas ett snabbspår för målgruppen. Skapa möjlighet för gemensam handledning.

Timrå kommun

Omfattning

Ärendemängden gällande våldsutsatta har enligt statistiken ökat. Gällande prostitution och människohandel finns inga aktuella ärenden. En teori är att det belyses mer i Sundsvall.

Samverkan

Timrå upplever gott samarbete mellan olika externa aktörer. Det finns två vårdcentraler i Timrå som är privata och som bjudit in kommunen till samverkansträffar vilket är uppskattat. Övrig verksamhet hos regionen är mer av ett frågetecken. Mittbus-överenskommelsen skulle behöva en översyn då den inte upplevs som känd hos Regionen. Det upplevs även finnas ett gott samarbete med skola, polis, region och internt. Samarbetet med Polisen fungerar bra. Det finns upparbetade mötesformer, informationsblad i radiobilar och handläggare känner sig trygga med att nå rätt person hos polisen. Däremot upplevs det som svårare i orosanmälningar. Ofta får socialtjänsten ringa och söka mer information eller att de ber Polisen att göra skriftliga anmälningar. De har fått höra att Polisen tror att bara de ringt in en oro så är informationsöverföringen klar. I andra fall fungerar det över förväntan då polisen ringer, faxar och skickar en anmälan. Dock känns det som att anmälan avgörs beroende på person inte funktion.

Det finns en handlingsplan för heder och våld inom skolan. Socialtjänst och skola gjort processkartor för alla processer mellan varandra. Det förtydligar ansvar och handläggning. Det finns också en kommunal SIP så kallad SKIP som nu testas för att kunna användas. Den har för avsikt att mynna ut i ett ansvar och handlingsplan. Socialtjänsten vittnar om att samarbetet har förbättrats enormt med hjälp av dessa aktiviteter. Det har också inneburit mindre ”sommarslovanmälningar” där det förr ökande inför att skolan skulle stängas ner och oro som funnits länge lämnades till Socialtjänsten.

Gällande intern samverkan så sker det under hela ärendets gång och inom hela organisationen. Barnhandläggare och vuxenhandläggare och om det behövs handläggare på ekonomiskt bistånd samverkar och pratar ihop sig om vem som gör vad och delger varandra viktig information för att på bästa sätt hjälpa klienterna. Denna samverkan behöver formaliseras genom skriftliga rutiner/processbeskrivningar, ett arbete som pågår.

Systematiskt arbete

Timrå har påbörjat arbetet med att skapa en statistisk grund i Netigate. De har tidigare använt Netigate men har inte lyckats hålla i detta. I dagsläget

förs en dialog med ansvarig för systematisk uppföljning på Kommunförbundet. Hon kan hjälpa till med olika indikatorer

Timrå vill kunna följa nyttan med sitt arbete och i dagsläget är tanken att lägga in alla målgrupper för att följa statistiken.

I övrigt följs statistik som redovisas i nämnden exempelvis antal placeringar, antal anmälningar och ansökningar. Denna statistik tas från Procapita och läggs in i ett system som heter LEX.

Öppna jämförelser används inte för verksamhetsuppföljning i dagsläget. Barn och unga har inget statistiksystem utan ska in i Netigate

Kompetens

Timrå har nyanställt och har flera medarbetare som inte har gått exempelvis FREDA.

Det finns ett behov av kompetensutveckling för att utbilda i hedersrelaterat våld och förtryck själva. Men det finns en önskan att få basutbildning inom prostitution och människohandel samt mer kunskap om våldsutövare.

Timrå har på barn och unga en kompetensplan och uppskattar om Länsstyrelsen och Kommunförbundet samverkar gällande kompetensplaner. I dagsläget finns inget beslut att nyanställda ska gå webbutbildning om våld för att få baskunskapen.

Timrå kan vara intresserade av länets hjälp för att kompetensförsörja sin personal.

Stöd och skydd:

- **Familjeresurscentrum:** Familjebehandlare som också har Trappan. Utför enskilda samtal. Gällande utövare så delar Timrå och Sundsvall på den resursen.
- **Boende:** Två jourlägenheter finns och ett mycket gott samarbete med hyresvärderna i Timrå. Problemet är att hyresvärderna inte har några lediga lägenheter men ca två i månaden går till socialtjänsten. Timråbo är med i Huskurage.
- Timrå har anmält intresse för att gå med i Kompotten men det finns inget avtal.
- **Kvinnojouren:** I Sundsvall, dock är jourerna ofta fullbelagda och då söker handläggare plats i närliggande kommuner.
- **Handläggare** för vuxna våldsutsatta utreder behovet och kan bevilja sig själv som insats för stödsamtal. Oklarheter kring att ge stöd på

service, var gränsen går för att istället bevilja insats samt att bättre kunna följa vad som faktiskt görs i ett ärende.

- I Timrå finns en specifik handläggare för vuxen som tar alla ärenden gällande våldsutsatta. Hon samarbetar tätt med barn och unga i handläggningen när det finns barn. Tjänsten innebär ett ansvar för den interna och externa samverkan och förtydligas i text. Handläggaren för vuxen använder sig av FREDAs olika delar i sin utredning. Handläggaren utreder och kan därefter tilldela sig själv som resurs för stöd-samtal. Samtalen är både stödjande med praktiska mål. Motiverande intervju (MI) är den grund som används i förändringssamtalen.
- Gällande barn och unga utreder alla handläggare våldet med hjälp av BBIC men använder inte rutinmässigt något standardiserat bedömningsverktyg exempelvis FREDA eller Patriark.
- Båda enheterna upplever en samsyn kring vad våld är och hur man ska hantera ärendet. Detta tror man beror på att de träffas och jobbar med frågan och öppnar upp för diskussion.
- Gällande barn och unga träffar handläggarna barnen, enskilt (oftast) för ett samtal på mottagningen om det inte redan i anmälan är klarlagt att det rör sig om våld för då inleds utredning direkt. Under utredningsfasen får barnet komma till tals utifrån ålder och mognad men oftast genom samtal eller observationer. Föräldrar och referenter tillfrågas också om barnets situation. Om barnet ska höras på Barnahus avvaktar socialtjänsten oftast kontakt till dess förhör har hållits för att barnet ska få prata opåverkat. Skyddsbedömning görs både när anmälan inkommer och löpande under processen. Under utredningen utreds barnets behov med BBIC som stöd. Därefter sätts insatser in utifrån behov och mottaglighet. Insatserna följs upp av verkställare och oftast är det FRC- familjeresurscenter som utför insatserna.

Framgångsfaktorer: Den specialiserade tjänsten på vuxen och att personalen har bra kompetens och en gemensam syn på våldet (gäller IFO) samt ett bra kollegialt stöd. Det finns rutiner för gemensamma och enskilda processer och ett ledningssystem. Det finns närhet till intern samverkan och närhet till externa vårdgivare. Att det finns en fungerande extern samverkan med bland annat polis, stödcentrum och kommunerna: Härnösand, Timrå och Sundsvall. Utredning inleds på barn som upplevt eller utsatts för våld och brott mot barn polisanmäls. Barn får komma till tals i utredningar och förhandsbedömningar och familjer får krisstöd efter barn varit på barnförhör. Varje år genomförs utbildning inom våld i nära relation

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: En riskfaktor är att vuxenhandläggaren är ensam och att ärendemängden har ökat. För att möta den sårbarheten har en intern lösning upprättats där två handläggare stödjer varandra men med två olika ansvarsområden (en har våld och en socialpsykiatri). Tillika har handledningen avslutats (gäller också Härnösand och Sundsvall). Risken för sekundär traumatisering finns och handledning bedöms som en viktig faktor. Sprida arbetet utanför IFO- *”Idag är det bara fokus på IFO inte att det är en kommunal fråga”*. Förbättrad information till medborgarna exempelvis genom att uppdatera hemsidan så att det förenklar för klienterna att nå kommunen. Det systematiska arbetet behöver ett mål och en plan som också behöver följas upp. En kompetenskartläggning eller rekommendationer av vad man behöver för utbildningar för att jobba med våldet. Boendefrågan är ständigt i fokus.

Länsövergripande stöd önskas till: Metodstöd och uppföljningsstöd samt att skapa forum för erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Länsstyrelsen och Kommunförbundet fortsätter ett tätt samarbete. Erbjud stöd med ledningssystem och systematisk uppföljning. Ett stöd i att driva arbetet så att frågan om våld lyfts fram och skapar förutsättningar för att kunna jobba.

”Det behövs avsättas tid i det dagliga arbetet samt en förståelse för hur omfattande och svårt detta arbete är”.

Ånge kommun

Omfattning

Det finns i dagsläget ingen statistik att följa utan bara en uppfattning. Ånge märker exempelvis att antalet ärenden med hedersrelaterat våld och förtryck har minskat i samband med att invandringen till kommunen minskat. Det är upplevs mer hanterbart nu och det finns rutiner. Det har varit många kontakter med Migrationsverket som varit till hjälp där de ibland sänt iväg våldsutövaren istället för kvinnan.

Samverkan:

Ånge arbetar med att belysa ansvaret för arbetet gällande mäns våld mot kvinnor. Det blir lätt en IFO-fråga. Mycket tid går åt till att påtala för chefer och politiker att de skrivit på strategin och att de behöver göra en handlingsplan utifrån den. De behöver tänka hela kommunen inte bara socialtjänsten. Utförare behöver utbildas och rutiner skapas för samverkan. Ånge arbetar just nu aktivt med att skapa ett ledningssystem för hela kommunen och befintliga rutiner går igenom för att uppdatera och revidera samt skapa nya vid behov. Ånge har satsat på att utgå ifrån IVOS granskning av kommunens arbete och lägga till detta i ett ledningssystem.

Andra enheter som Äldre/funktionshinder och HR har inte påbörjat det systematiska arbetet ännu.

Ånge har satsat extra pengar på att stödja personer till självförsörjning samt att förstärka skolklasser åk 3–6 för att se om det skapar bättre förutsättningar. Målet är *Att alla barn ska klara grundskolan*. Samverkan med skolan fungerar.

Polisens omorganisation har försämrat samverkan då ledningen sitter i Umeå och inte har lokalkännedom. Likaså innebär det faktum att de är stationerade i Sundvall ett problem när behov av polisiärt stöd uppkommer, eftersom det är tio mil dit. Kommunen använder istället vaktbolag vid vissa hembesök osv. Det har hänt att polisen gör egna bedömningar vid insats vilket de ska överlåta till socialtjänsten att bedöma. Likt många andra kommuner är man nöjda med lokal polis och framförallt BOPS. Det finns ett behov att lyfta frågan hur polis och socialtjänst ska arbeta vid exempelvis hembesök.

Det finns olika samverkansform på länsnivå som skulle behöva se över arbetet med våld i nära relation. Främst på förvaltningschefsnivå. Arbetet behöver förankras bättre på högre nivå.

Det är just nu aktuellt med en översyn på socialtjänstens olika delar och hur resurserna kan användas mer effektivt. Att samordna och ha ett kollegialt utbyte, att det finns en psykiatriresurs som kanske kan fungera som handledare.

Systematiskt arbete

I samband med arbetet gällande ledningssystem kommer även den systematiska uppföljningen att ses över och läggas till. Efter IVOS tillsyn kan enhetschef märka att det har blivit en kvalitetsökning i dokumentationen från socialsekreterarna. Det är en positiv trend samt att de uppmärksammades på att de jobbar bra men har inte skrivit ner rutinerna vilket en samordnare håller på med just nu.

Kompetens

All personal har gått Webbutbildning om våld vilket kommer att ligga i introduktionsprogrammet. Motiverande intervju är också en självklar del i kompetensförsörjningen.

Handläggarna ska använda FREDA och tar även hjälp av kommunens säkerhetsperson som kan följa med på hembesök, bedöma risker och bidra med tips på säkerhetsåtgärder.

Kommunen använder utbildningsfilmer från bland annat NCK för att kompetens höja utförare inom äldreomsorgen i syfte att upptäcka våldet. Det finns planer på hur gruppdiskussioner och kompetenshöjning ska göras framåt.

Ånge använder inte öppna jämförelser för att systematisk följa upp verksamheten.

Stöd och skydd:

- **Öppenvård:** stödsamtal för våldsutövare och våldsutsatta. Familjebehandlare.
- **Boende:** Det finns en jourlägenhet som används samt att de använder personallarm vid behov. Externa placeringar samt kvinnojour.
- **Kvinnojouren:** Sundsvalls kvinnojour används men den är 10 mil bort.
- **Handläggare:** Kommunen är liten och därför jobbar alla handläggare med att utreda våldsutsatta och våldsutövare. Den som får ärendet följer ärendet genom utredning till insats och tills ärendet

avslutas. En utmaning är att orka motivera klienterna och att stödja personalgruppen i detta arbete.

Framgångsfaktorer: Arbetet med riktlinjerna är igång, vilket innebär att frågan är på agendan samt att rutinerna är gjorda och belysta. Det finns en bra baskunskap. En liten kommun gör det enkelt att arbeta och få hjälp av varandra. Att det finns en samordnare som kan hålla i arbetet och driva det framåt är viktigt. IFO-chefen har mandat och får respekt för sitt arbete i andra delar av kommunen.

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: Det finns en önskan att skapa en handlingsplan, vilket skulle medföra att arbetet kommit längre både som arbetsgivare och socialmottagning. Det behövs ett fungerande ledningssystem och att samordnarrollen blir kvar.

Länsövergripande stöd önskas till: Viktigt att den regionala strategin följs upp och att sprida/tipsa om andras arbeten om vad som fungerar bra, att sprida information mellan kommunerna. Utbildningar och gå vidare med Lisbeth Sanders utredning för något länsgemensamt centrum.

Örnsköldsviks kommun

Omfattning

Det finns ingen uppgift kring detta

Samverkan

Örnsköldsvik upplever generellt ett gott samarbete med skola, polis, region och internt. Deras samverkan med polisen har förändrats och försämrats lite på grund av polisens omorganisation men överlag upplever de samverkan som bra. Det som kan förbättras är att påminnas om varandras ansvarsområde och att polisen inte ska göra bedömningar gällande barnets situation utan att föra en formell orosanmälan så att socialtjänsten kan utreda behovet av skydd och stöd. Det finns en rutin mellan polisen och socialtjänst där polisen vid en kontakt med våldsutövare erbjuder att socialtjänsten kontakter personen/familjen inom 48 timmar detta för att nå personer när de är mer mottagliga (förändringsfönstret är öppet). Det utvecklingsbehov som finns med polisen gäller främst beredskapstid.

Det finns samverkansformer som hjälper till att formalisera samverkan och ansvarsfördelningen internt men också externt. SIP och samverkan med regionen kan utvecklas. Gemensamma länsövergripande överenskommelser som möjliggöra att de våldsutsatta får den vård de behöver exempelvis vid PTSD vilket kommunen inte kan erbjuda stöd för. Det har också framkommit förvirring om det är psykiatrin eller vårdcentralens psykologer som ska ta ärendena. BUP och socialtjänsten har systematiserade samverkansmöten för att fånga upp behov och jobba tillsammans.

SIP används för att skapa samverkan kring en klient.

Samverkan med skolan fungerar bra, det finns samverkansgrupper och rutiner för att förenkla arbetet.

Systematiskt arbete

Inom avdelningen Social utredning finns rutin om att ställa indikationsfrågor rörande våld, missbruk och spel i samtliga ärenden. Vid indikation om våld följs detta upp med FREDA kort frågor Handläggande socialsekreterare handlägger våldet med stöd av FREDA beskrivning och genomför hot- och risk samt farlighetsbedömning av stöd av FREDA farlighet samt PATI-ARK i fråga om misstänkt hedersrelaterat våld, HRV.

Ledningssystemet ska utvecklas och förbättras. Det finns en stor mängd rutiner, riktlinjer och samverkansformer som behöver samlas.

Öppna jämförelser används inte för att systematiskt följa upp verksamheten eller för att kartlägga utsattheten i kommunen.

Det finns god intern kunskap om systematisk uppföljning via Netigate, medarbetarna kan bygga upp ett formulär och den nya handläggargruppen på vuxen kommer att börja med att samla information i Netigate för att kunna se hur behovet ser ut och vilken omfattning som handläggningen kring våldet tar.

Gällande barn är det svårare att följa ett ärende då anmärkningar om våld lätt försvinner bort i Procapitas struktur. Målet är att jobba med systematisk uppföljning framåt och lägga till ett brukarperspektiv. Ansvarig på Kommunförbundet är till hjälp gällande indikatorerna som exempelvis Härnösand har använt samt att SKR har några förslag som kommunen har fått ta del av.

Kompetens

Örnsköldsviks resurscentrum har utbildat behandlare via utväg Skaraborg och samtal om våld. De har haft specifik handledning i detta tillsammans med andra kommuner i länet och från hösten 2019 har de gemensam extern spetshandledning tillsammans med socialsekreterare och behandlare. Det finns också stödmaterial som är omarbetad för att ge ett metodstöd. Socialsekreterare har idag ansvaret för farlighetsbedömningar och genomför dessa på egen hand från hösten 2019. Ingen från socialtjänsten är delaktig i polisens SARA utredning. Ibland inkommer utlåtande om rekommendation att byta lokaliseringsort eller behov av stöd.

Det finns en kompetensstrategi samt en tanke om att internutbilda även andra delar av kommunen. Alla medarbetare på avdelningen ska genomgå basutbildning gällande våld från NCK vilket genomförs i samverkan mellan socialsekreterare och behandlare från RMV Webbkursen används och även gruppspåret. Tanken som Örnsköldsvik har är att inte skapa väggar mellan enheterna utan att blanda kunskapen för att ha en bred förståelse för fenomenet både våldsutsatt och våldsutövare och framförallt barnen.

Stöd och skydd:

- **Resurscentrum:** Familjebehandling, stödsamtal till utövare, våldsutsatta och Barn. Det finns en ATV grund hos behandlarna.
- **Boende:** Insatser köps vid behov
- **Kvinnojouren:** Det finns en formaliserad samverkan mellan kommunen och Kvinnojouren.

- **Handläggare:** Kommunen har precis organiserat om och skapat en grupp med handläggare som utreder våldet för vuxna.

Framgångsfaktorer: Organisationen har landat väl gällande BAS och det finns en öppenvård samt spetskompetens att utreda vuxna. Det finns god basutbildning och utbildning i FREDA och Patriark. Gemensam handledning och internutbildning samt kollegialt utbyte. Rutiner för handläggning, utredningsmallar för alla vuxenutredningar.

Vad behöver göras för att bli ännu bättre: Det interna utbildningspaketet är klart samt att få veta länsstyrelsens/kommunförbundets årshjul. Länsstrategin behöver följas upp vilket skulle vara ett sätt att aktivera de övriga delarna i kommunen och visa på det övergripande ansvaret som bör beläggas. Mer utbildning inom POM (prostitution och människohandel) och våldsbevakande extremist samt fortsatt kompetenshöjande insatser gällande HRV.

Länsövergripande stöd önskas till: En gemensam länsövergripande handledning, hjälp med upphandling och kostnad för denna. Avtal med regionen för att skapa bättre vägar mellan aktörerna. Att kommunalgemensamt driva dessa frågor till regionen och skapa en överenskommelse. *”Viktigt att det inte blir som Mittbus som bara är en pappersprodukt”*.

Strukturera en gemensam SIP i regionen vilket kan hjälpa primärvård tar ett ansvar för målgruppen. Regelbunden kompetensutveckling och med fördjupningsfokus. Handboken rörande heder behöver revideras.

RESULTAT OCH ANALYS

SAMVERKAN

Kommunerna uppger att den interna samverkan inom socialtjänsten fungerar bra och att det krävs små justeringar för att bli ännu bättre. Detta uppger de har med organisationsförändringar att göra och främst att arbetet med våldet har fått ett fokus och kan därmed systematiseras. Flera organisationer funderar på hur det är bäst att organisera sig kring denna fråga. Det finns frågetecken kring den interna samverkan inom kommunen, detta med anledning av att våld i nära relation av många andra delar av organisationen har definierats som en IFO-fråga. Det är inte ett kommunövergripande arbete och det är få andra förvaltningar som har fått kompetens i frågan, inte heller HR avdelningarna aktiverats. Det finns stora frågetecken kring hur kommunerna i stort arbetar i frågan och vad som hänt med den regionala strategin som alla kommuner skrivit under på en övergripande nivå. Strategins första del är **att** jobba med frågan och ta sitt ansvar, den andra delen är **hur** man ska arbeta och förebygga en akut situation som oftast hamnar på socialtjänstens bord.

Samverkan med skolan fungerar bättre än på många år främst orosanmälningar och kunskapsutbyte samt att det finns formaliserade samverkansarenor vilket underlättar. När det kommer till det förebyggande arbetet saknas det i många kommuner ett tydligt systematiskt arbete.

Gällande externa samverkanspartners som regionen och Polisen finns önskemål om samverkansträffar dels för att skapa gemensamma informationsmaterial. Dels för att förtydliga ansvarsområden samt kontaktuppgifter. Det finns också en önskan att träffas för att utforska hur olika organisationer skulle kunna hjälpa varandra, exempelvis hur kommunen skriver sina utredningar som kan vara till hjälp för den enskilde när de kommer till rättsväsendet. Det finns tankar på om FoU Västernorrland skulle kunna utvärdera domar som varit till fördel på för den enskilde vad då varje myndighet gjort för bra delar som skapade en bra samverkan. Gällande Regionen handlar det om att komma in på psykiatri, till psykolog, bedömningar och behandlingar av exempelvis trauma och PTSD. Kommunerna betalar i dagsläget för platser på behandlingshem som enligt kommunerna tillhör hälso- och sjukvårdens ansvarsområde och som skulle kunna tillgodoses inom Regionen.

Det finns kritik från exempelvis GREVO att få våldsutsatta och barn i Sverige får traumabehandling. För kommunerna är det mycket kostsamt att inom ramen för sitt ansvar ge socialt stöd till våldsutsatta som inte först får bearbeta sina trauman. I vissa fall kan försäkringskassa, arbetsförmedling och socialtjänst arbeta förgäves med stöd när det egentligen behövs psykiatrisk behandling. Det finns dokumentation att bidragsberoende är förhöjd 10 år efter sista vårdtillfället.

Socialstyrelsen har i uppdrag att kartlägga vilken behandling som passar för att möta våldsutövare men det verkar vara svårt att hitta en fungerande metod. Andra kommuner i Sverige har steg 1 och 2 utbildad personal som möter målgruppen. Dock angränsar det till regionens ansvar vilket kan behöva förtydligas. Lagstiftningen kring målgruppen är under utredning och en skärpning av ansvar är på gång men det är ännu ej uttalat vem som får ansvaret. I dagsläget har socialtjänsten en skyldighet att ge stöd till våldsutsatta och våldsutövare, dock finns en gräns vad kommunerna kan göra beroende på komplicerad problematiken är.

Gällande behandling för våldsutsatta och utövare av våld verkar det oklart om regionen har tagit sitt ansvar eftersom exempelvis behandlingen av Trauma och PTSD och som nämns som en viktig indikator bland annat i den socioekonomiska beräkningen för vad våldet kostar. Här tydliggörs behov av ansvarsförhållanden diskuteras vidare tillsammans med Regionen.

KOMPETENS

Kommunernas socialtjänst har goda baskunskaper i ämnet och de flesta kommuner har beslutat att personalen ska gå Webbkurs om våld i sina inskolningsrutiner. Därutöver behövs utbildning kring särskilt sårbara grupper, bedömningsinstrument och till viss del fördjupning. Vissa kommuner har en kompetensplan men långt ifrån alla och den är delvis okänd även hos de som har en plan.

Denna plan skulle behöva utarbetas i kommunerna och synkroniseras på regional nivå för att ge en bra kompetensförsörjning i länet och att matcha med de resurser som finns. I nuläget arbetar även Socialstyrelsen med att uppdatera sina metodböcker och de skapar en webbkurs och ett bedömningsstöd gällande hedersrelaterat våld och förtryck. (Dessa uppdateringar kommer inte vara klara förrän 2021).

SYSTEMATISKT ARBETE

Inte någon kommun använder resultaten från öppna jämförelser för att följa upp sin verksamhet. Det finns vissa kommuner som har ett fungerande ledningssystem andra jobbar fram ett system.

Det är alltså ett spann mellan att knappt ha ett system till att ha ett men som inte används fullt ut. Det kan handla om att rutiner finns men verksamheten följer inte upp sina insatser enligt det egna systemet.

Vissa arbetar med systematisk uppföljning, framförallt finns det statistik över vuxenärenden men inte barn eller öppenvård.

För att kunna utveckla arbetet krävs att alla kommuner börjar med att föra in statistik och att man därefter kan sammanställa på aggregerad nivå och analysera resultatet och tillföra brukarundersökningar för att se om insatserna ger effekt. Systematisk uppföljning är till hjälp för att veta om det man gör är rätt saker och om insatserna är kostnadseffektiva. Det kan också hjälpa till att frigöra tid som kan läggas på andra aktiviteter för att utveckla arbetet.

BOENDE

Alla kommuner har tillgång till Kvinnojour men i olika omfattning och avtad samverkan. Timrå använder i dagsläget ingen kvinnojour

Alla kommuner har svårigheter att få tag i lägenheter till målgruppen trots bra samverkan med bostadsföretagen. Det är ofta socialtjänsten som får dra i boendefrågan eftersom det inte finns någon övergripande handlingsplan på hur arbetet med våldet ska hanteras.

Det finns önskemål om att hitta en länsövergripande lösning på detta.

Skyddade boenden är uppenbart kostsamma och få kommuner har mellanboenden före eller efter placering. Kommunerna i Sverige är också i händerna på privata aktörer som inte alltid håller god kvalitet och som inte arbetar med rehabilitering utan endast erbjuder ”förvaring” i form av tak över huvudet.

STÖD OCH BEHANDLING

Länets kommuner använder sig av öppenvård men också av handläggare på myndighetsutövningen för att ge stöd och motivera klienter till förändring. Det upplevs på många håll att socialtjänsten har en gemensam syn på vad

som är våld och det är en förutsättning för att kunna skapa en insatskedja för klienterna.

På flera ställen är det specifik personal som arbetar med utredning och som därefter övergår till att bevilja sig själv som insats för vidare stödsamtal. I stor omfattning är stödet praktiskt och kan mätas genom att följa upp genomförandeplanen. Däremot är det ingen som använder brukarundersökning för att följa upp sig själv som insats.

I kommunerna används främst MI i förändringsarbetet, TRAPPAN för barn som bevittnat våld och utredningar med hjälp av FREDA på många kontor. Patriark och Sara förekommer men då det har en privat aktör som utbildar har det varit en kostnads- och tillgänglighetsfråga.

Det beskrivs överlag vara svårt att få kontakt med förövarna. De kommer inte frivilligt och många gånger är deras förändringsfönster stängt om det går för lång tid efter exempelvis att polis kallats till hemmet på grund av misshandel. Länets behandlare har uttryckt en önskan om en gemensam arena att träffas och utbyta erfarenheter och kunskap. En gemensam kompetensgrund. I dagsläget bygger det på ATV men det är inte många behandlare som har den riktiga från Norge utan en modifierad utbildning från Utväg Skaraborg. Det finns grannlän som gärna ingår i ett nätverk för behandlare som arbetar med våldsutövare och våldsutsatta.

Våldsutövarna är en komplex målgrupp att bemöta. Vissa andra kommuner i Sverige använder steg 1 och 2 utbildade psykologer till att bemöta och de kan ibland tvingas hänvisa in till psykiatrin när kompetensen inte räcker. Förövarrollen är komplex, och svår för socialtjänsten att bemöta. Det rör till exempel fall där förövaren kombinerar sitt våld med till exempel sexköp eller en mycket nedvärderande syn på kvinnor. En annan typ av förövare som enligt uppgifter från Barnahus har ökat är mammor som själva är våldsutsatta slår sina barn i hopp om att barnen därmed inte får så hårda fysiska slag. Detta leder istället till psykisk påverkning som kan vara betydligt skadligare för den unges utveckling. Våldsförövande inom ramen för en hederskontext är en annan komplex situation. Det är inte helt utrett vilken behandling som fungerar, vem som ska vara huvudman för målgruppen och hur organisationen ska se ut.

LÄNSÖVERGRIPANDE BEHOV

Det uttrycks flera olika former av behov av stöd på länsnivå. Det handlar om samordning och om att skapa arenor där professionen kan mötas. Behov av stöd på länsnivå verkar handla om samordning gällande nätverk,

utbildning, systematiskt arbete, rådgivning, informationshantering från och till nationell nivå. Det finns ett uppdrag att utveckla en mellankommunal samverkan för att skapa bättre förutsättningar att kunna ge lika stöd till alla oavsett kommun. Stödet på länsnivå ska också syfta till att lyfta frågan och påminna om vikten av det systematiska arbetet för att förhindra att frågan försvinner från agendan. Det är också viktigt att kunna få stöd och kompetensförsörjning från regional nivå. Stödet ska enligt kommunernas önskemål ha en lokal förankring och inte bara en kunskapsstyrning från nationell nivå. Kommunerna i Västernorrland har vid flera tillfällen fått möjligheten att utbilda sig och med en regional kompetensförsörjning har kunskapsnivån höjts. Arbetet handlar mycket om ett bra bemötande mellan klient och professionell samt mellan medarbetare och organisation. Att få ett stöd för detta arbete är avgörande för att orka med sin arbetssituation samt att organisationen (hela kommunen) behöver arbeta med en samsyn och en förståelse. Vidare verkar kommunerna behöva belysa och förtydliga vad en ny medarbetare inom arbetsområdet ”mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer” behöver rustas för. Vilka kompetenser och stöd som behövs. För att få behålla personal krävs en kunskap om problematiken och att interagera ämnet i all verksamhet. Det finns också funderingar på hur HR avdelningarna arbetar med frågan för att stödja övriga verksamheter samt vara en stödjande arbetsgivare.

Handledning beskrivs vara en avgörande del för att medarbetarna ska orka arbeta och då en kompetens handledare med inriktning på våldet och dess konsekvenser. Alla kommuners socialtjänst har efterfrågan hjälp med handledning, vissa med själva upphandlingen och andra med anordnandet.

ARBETSGIVARANSVARET

Gällande arbetsmiljön så visar flera undersökningar att landets tidigare profession har bestått av eldsjälar som brunnit ut. Ensamhet i handläggningen ökar risken för sekundär traumatisering och handledning bedöms som en viktig motfaktor till detta. Detta har medfört att många organisationer har tänkt till och skapat en organisation inom socialtjänsten som ska möta upp den kraftiga påverkan som arbetet har på medarbetarna. Samhället i stort har påvisat omfattningen av våldet och forskare har belyst problemet med sekundär traumatisering, sekundär vikarierande traumatisering och compassion fatigue. Arbetsgivarens ansvar för medarbetarens hälsa behöver belysas på en organisatorisk nivå gällande arbete med våldsutsatta och våldsutövare. Det betonas även av Hanna Olsson i *Det farliga lyssnandet* samt Per Isdal i *Medkänslans pris* och inte minst av Stamm, Pearlman, (Secondary Traumatic Stress 1999).

Framgångar och utmaningar utifrån resultatet

Framgångar i arbetet

Att det finns ett ledningssystem
Samordnarroll
Bra Baskunskap
Det finns spetsteam
Gemensam syn på våldet
Kollegialt stöd
En arbetsgrupp med fokus på våldsarbetet
Samverkan fungerar internt på IFO

Utmaningar i arbetet

Arbeta mer systematiskt
Utveckla ledningssystemet
Bättre samverkan internt och externt
Marknadsföra stödet till medborgarna
Att cheferna blir mer medvetna
Att utveckla boendekedjan
Att hela kommunen jobbar med frågan
Att utveckla systematisk uppföljning

FÖRSLAG TILL PRIORITERADE OMRÅDEN FÖR FORTSATT ARBETE

Skyddade boenden

Boendefrågan är ständigt aktuell och en viktig del i arbetet som medför stora kostnader för kommunerna. Det finns få boenden som tar hänsyn till den eventuella PTSD vilket medför svårigheter för den våldsutsatta återhämta sig. Frågor att fortsätta diskutera:

- Finns det behov av en utökad samverkan inom länet?
- Finns det boenden för grupper med särskilda behov?
- Kan vi driva på arbetet med att säkra skolgång för barn i skyddade boenden?
- Barnperspektiv i boenden, se SOU 2017:12?
- Fastlåsningseffekter pga. av bostadsbrist - finns det något sätt att driva på denna fråga?
- Hur löser vi den långsiktiga bostadsförsörjningen för denna målgrupp?
-

Samverkan

Länets kommuner skulle kunna utveckla sin samverkan mellan hälso-och sjukvård och socialtjänst samt övriga aktörer. Det finns ett behov av att utforska hur Regionens resurser klienten till nytta och hur deras verksamhetsutveckling kan stödja de gemensamma klienterna. Vilka avtal behövs för god och jämlik vård i länet. Hur kan vi tillsammans arbeta med Samordningsförbunden för att skapa en bredare samverkan på olika nivåer. När det gäller Orosanmälan finns det funderingar på att samordna detta och skapa en gemensam rutin och en gemensam utbildning. Våldet har en förmåga att försvinna i dokumentation men också i bedömningar av insats. Ofta är det många aktörer inblandade och ska samordna sina professioner och därmed kan det finnas behov av att förtydliga arbets sättet SIP för att förstärka samverkan.

Stöd och behandling.

Frågor som lyfts under kartläggningen:

- Att erbjuda jämlik vård/jämlika insatser.
- Finns det områden idag som helt saknar insatser/stöd till olika grupper? Grupper med särskilda behov?

- Våldsutövare? (Behövs särskilt nätverk här?)
- Gruppverksamhet?
- Traumabehandling?
- Var har vi våra ”vita fläckar”?

Handläggning av ärenden samt dokumentation.

Kommunernas socialtjänst har god erfarenhet av dokumentation av socialt arbetet. Det förstärks genom att göra Risk- och skyddsbedömningar, förhandsbedömningar genom användandet av standardiserade instrument. Denna dokumentation tar tid och kräver att ledningen sanktionerar denna tid för handläggaren. Det är svårt att få utbildning i exempelvis FREDA och därefter inte få tiden att arbeta med den. Den våldsutsatta har med en god dokumentation en bättre förutsättning i en rättslig process. Frågor som lyfts:

- Finns adekvata förutsättningar (tålmod, mod, och tid) att möta en våldsutsatt
- Finns kompetens om *Det farliga lyssnande*
- Finns kunskap om det tysta motståndet hur kan socialtjänsten markera för att skapa bättre förutsättningar för barnen och för den våldsutsatta i exempelvis vårdnadstvister.

Kompetensutveckling.

Det finns mycket kompetensmaterial för att lätt kunna kompetensförsörja sin personal på BAS nivå. Webbkurser om olika former av våld kan ligga i introduktionsplanen sedan om kommunerna har en fokus månad per år kan uppföljning ligga där. NCK har samlat information kring särskilt utsatta grupper och länkar till andra aktörers sidor för bra materialinhämtning samt skapat flera filmer som kan användas på ex APT och samtala utifrån. Att fråga om våldet är ett eget fokusområde som kan utvecklas med stöd av NCK:s filmer.

Exempel på gemensamma målsättningar:

- Att ställa frågan om våld inom alla verksamheter
- Att förbättra handläggning/utredningar/standardisering för att kunna uppfylla olika gruppers behov.
- Att tillsammans sammanställa ett kompetensbehov och koppla det till kommunernas kompetenshjul.
- En kartläggning där syftet är att klargöra vad man som tjänsteman behöver kunna för att klara av sitt arbete.

Kartläggning av våld.

Kommunerna ska själva kartlägga förekomst av våld och behovet av insatser. Frågor som dyker upp här:

- Vilket stöd behövs för att driva det arbetet?
- Vad är redan gjort i länet i andra områden?
- Hur följer vi upp arbetet?
- Vad behövs framåt?

Systematisk uppföljning

Att systematiskt följa upp sitt arbete kräver ett intresse men också en möjlighet att kunna se nyttan av arbetet. Kvalitetsutveckling och framförallt en verksamhetsutveckling innebär att få bättre kunskap om verksamma metoder och insatser att luta sig emot. Idag är det inte helt säkerställt att insatserna som ges är verksamma, trots att frågan är extremt komplex och kostsam.

Kommunförbundet kan erbjuda ett system för systematisk uppföljning där variablerna är sammansatta utifrån länets tidigare erfarenhet men också utifrån tankar på nationell nivå. Det finns även förslag på hur brukarundersökningar kan genomföras.

Kompetenscentra i Västernorrland.

Detta är under utredning men frågor och behov som dykt upp hitintills är:

- Gemensam plattform för informationsspridning (se nästa rubrik)
- Kompetensförsörjning
- ”handledning”
- Stöd med den Systematiska uppföljningen.
- En arbetsgrupp där vi utforskar hur en samlad kompetens skulle kunna se ut?
- Samordna kompetens och därmed kunna söka statliga medel som samlas i länet i syfte att stärka arbetet på lång sikt utan att alla 7 kommuner behöver ansöka var för sig.
- Hedersfrågan är alltid ett behov av rådgivning och behövs mer lokalt förankrat istället för enbart nationell stömlinje.

Hemsidor/information

En länsgemensam hemsidan är under uppbyggnad hos Kommunförbundet Västernorrland. För att utveckla innehåller, främst det intranät som efterfrågas, behövs en arbetsgrupp som kan arbeta med hur innehållet ska skapas för att vara till hjälp. Ytterligare utvecklingsområden blir även att titta på hur kan kommunernas egna hemsidor kan uppdateras och förbättras gällande informationen till hjälpsökande?

SAMMANFATTANDE FÖRSLAG

Sprid information

Gör kvinnofridsverksamheten tydlig och tillgänglig genom många kanaler. Hemsida för länets arbete, se över sina egna kanaler för att öka tillgängligheten. Framgångsfaktor nr 1 är många vägar in.

Ställ frågor om våld

Fånga upp och hjälp fler. Hur får vi personalen att våga fråga och hur sprider vi budskapet att våga fråga? Vissa kommuner runt om i landet har använt sig av en fokusmånad då alla tillfrågas, därefter utvärderar man arbetet.

Låga trösklar

Det behöver vara lätt att få kontakt med det samhällsstöd som finns men det behöver också vara tillgängligt för alla vilket kräver ett arbete med fokus på särskilt sårbara grupper.

Kvalitet och tillgång till skyddade boenden samt permanent boende

Kanske behöver kommunerna i länet gå samman för att hitta en gemensam länskompott. Andra län har hittat strukturer för att kunna hjälpa varandra i boendefrågan som är en nationell fråga.

Kontinuerlig kompetensutveckling

Främjar tidig upptäckt samt kvalitet i utredningar/dokumentation. Årshjul för länets utbildningar, samt att hitta en kompetensförsörjning av spetskompetens i frågor. Att kartlägga behov av kompetens allt från vad en nyanställd person behöver till vad politiker och beslutsfattare behöver och därefter sammanföra det i ett regionalt årshjul.

Systematisk uppföljning

För att kvalitetsutveckla verksamheten. Att kommunerna har en VINR månad, där man går igenom allt material man har för eventuell uppdatering och där det kan bli ett riktat stöd från Regional nivå. Att Kommunförbundet tar fram indikatorer för uppföljning som Kommunerna kan börja med direkt och därmed få fram användbar statistik i länet. Tillhörande analysseminarium ingår för att kunna jobba med statistiken och göra den användbar.

Avtal med regionen

Det finns ett behov av att skapa vägar in till regionen samt behandling gällande Trauma och PTSD. Samt att utforska insatskedjan med stöd och behandling för de våldsutsatta och våldsutövare.

Polisen

Se över information gällande kommunikation i våldsärenden. Att polisen har en sammanställning över kommunernas vägar in i frågan.

Bistånd eller Service

Under mina träffar har det framkommit att kommunerna organiserar sig olika och använder service på olika sätt. Jag blev därför ombedd att förtydliga detta varpå detta är socialstyrelsens svar på frågan. Det handlar därefter om hur kommunerna väljer att organisera sig.

I Socialstyrelsens handbok om Våld sid 40 framgår:

Bistånd eller service - Socialtjänsten kan erbjuda insatser till enskilda i form av service (3 kap. 1 och 6 §§ SoL). Till service räknas insatser som är allmänt inriktade och generellt utformade. De allmänna erbjudandena kan vara information och rådgivning och stöd genom till exempel rådgivningsbyråer eller andra former av öppna verksamheter. Men om den insats som erbjuds är anpassad till den enskildes behov och förutsätter någon form av prövning av det aktuella behovet är insatsen inte att anse som service. Då kan den endast beviljas med stöd av 4 kap. 1 § SoL

SLUTORD

Det finns goda möjligheter att arbeta fram bra strukturer för arbetet att motverka mäns våld mot kvinnor i Västernorrlands län. Det finns framarbetade rutiner och metoder och det går att se gemensamma utvecklingsbehov. Fler aktörer behöver engageras i detta arbete och varje kommun har exempelvis en HR avdelning som har ansvar för våldsutsatta och våldsutövare i sitt arbetsgivaransvar. Skolorna och förskolor är en arena som behöver involveras tydligare. Att kunna belysa det som fungerar och flytta fokus från akutstyrt arbete till förebyggande är också en framgångsfaktor vi behöver ta tillvara.

NCK (Nationellt centrum för kvinnofrid) visar att Västernorrland toppar statistik gällande att använda webbkurs om våld vilket är positivt för kompetensen kring arbetet med våldsutsatta. En viktig faktor som behövs därutöver är hur kan vi alla bidra för att motverka mäns våld mot kvinnor så att de miljarder som detta problem kostar idag kan användas till att utveckla vår välfärd istället.

BILAGA 1:

Skalfråga

Jag har en avslutande fråga som sammanfattar din syn på arbetet med att stoppa mäns våld mot kvinnor.

Arbetet utifrån den nationella- och den regionala strategin hur skulle du skatta att det går med arbetet i din kommun? 10 är att arbetet är helt i fas, tillräcklig bemanning, handlingsplaner och ledningssystem i fas, jobbar med systematisk uppföljning, insatserna är utvärderade mot klienternas behov, all personal har rätt utbildning, det finns kompetensplaner för personalen, extern och internt ansvar för samverkan finns förtydligats, boenden finns till alla som behöver osv. 0 är motsatsen. Vart på skalan skulle du bedöma att ni befinner er just nu?

0 _____ 10

Vad i arbetet fungerar redan idag och som finns mellan 0 och siffran du valt?

-
-
-
-
-
-

Vad anser du närmast behöver hända för att komma upp ytterligare på skalan?

-
-
-
-
-
-
-

Vad skulle du önska för stöd länsövergripande för att underlätta ert arbete med mäns våld mot kvinnor?

-
-
-
-

Återigen tack!

REFERENSER

Arbetsmiljöverkets föreskrifter AFS 2015:4

Länsstyrelsen Stockholm *Kvinnofridssamordnare- utredning av en nyckelfunktion.*
Rapport 2014:13

Medkänslans pris, Per Isdal, 2017

Nationell Strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, Skr.
2016/17:10

Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat förtryck, SOU
2015:55, 2015.

Stamm, B.H *Sekundary Traumatic Stress: Self-care issues for clinicians, researchers and educators.* Lutterville; Sidran Press, 1999.

SKL, *Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet*, 2016

Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer

Socialstyrelsen, *Samverkan för barns bästa- En vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer*, 2013,

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2011:9 om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Våld i nära relationer, Socialt arbete i forskning, teori och praktik, Eveliina Siniisalo och Linn Moser Hällén, 2018

Våldsutsatta kvinnor- samhällets ansvar, Gun Heimer, mfl. 2019

Författarpresentation

Anneli Okerman, Kommunförbundet Västernorrland

Mag. examen socialt arbete, Utvecklingssamordnare

Annelis ansvarsområde är Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. Hennes intresseområden är kompetensförsörjning, verksamhetsutveckling, arbetsmiljö och socialt arbete.

